

NÉPNEVELŐ

A KATHOLIKUS TANÍTÓSÁG HIVATALOS LAPJA

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ára egész évre 8 korona, félévre 4 korona, egyes szám ára 30 fillér. — Szerkesztőség: Budapest, Szentkirályi-utca 28. szám. — Telefon: 52—31. — Kéziratokat nem küldünk vissza.

SZERKESZTŐ:
EMBER KÁROLY
SEGÉDSZERKESZTŐ:
WOHLMUTH ERNŐ
KIADÓTULAJDONOS:
SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT

Megkapja e lapot minden katolikus népoktatási intézet egy példányban ingyen. Ily kérelmek az egyházmegyei főtanfelügyelőség útján intézendők a Szent-István-Társulat igazgatóságához, Budapest, Szentkirályi-utca 28.

A keresztény szocializmus úttörői.

Wilhelm E. Ketteler. (1811—1877.)

Irta: *Giesswein Sándor dr.*

A németországi keresztény-szociális iskolának tulajdonképeni megalapítója Ketteler mainzi püspök volt, kinek hatalmas egyénisége, apostoli buzgalma, hajthatatlan jelleme és kiváló szónoki talentuma a keresztény-szociális elvek további fejlődésének Németország határain túl terjedő hatást biztosított. Ketteler oly iskolát alapított, melyből a német centumpárt szociálpolitikai irányzatát kölcsönözte s amely később Franciaország, Belgium, Svájc, Olaszország, Ausztria és Magyarország katolikusait hasonló szociális akcióra ösztönözte. Azt mondhatjuk, Ketteler volt az első, aki a modern gondolat kifejlődésében a kath. egyház és klérus feladatát világosan megértette és határozott körvonalakban megrajzolta. Mint a korát megelőző férfiúnak gondolkodását a konzervatívabbak nem igen értették meg, vagy félre is magyarázták, de mint igazi nagy szellemnek, hatása és működése életével nem ért véget.

Wilhelm Emmánuel Freiherr von Ketteler 1811. évi karácsony ünnepén született, mint egy ősi weszfáliai előkelő nemes család ivadéka. Anyjáról mondják, hogy erélyes asszony volt, s úgy látszik, tőle örökölte Ketteler is jellemének hajthatatlanságát. Tanulmányait szülővárosában kezdte, a briegi (Canton Vallis) jezsuita kollégiumban folytatta. A humanitások végeztével jogi és szociális tanulmányokra adta magát s e célból a göttingeni, berlini, heidelbergi és müncheni egyetemet látogatta, miután egy évet mint önkéntes a hadseregnek szolgált, 1834-ben a közigazgatásnál állami szolgálatba lépett. Azonban, midőn a porosz bürokrácia és abszolutizmus annyira vetemedett, hogy Droste-Vischering Kelemen Ágostot, a nagytekintélyű, korrekt gondolkodású és előkelő weszfáliai családból származó kölni érseket fogságba hurcoltatta (1837. november 27-én), Kettelernak lelkiismereti aggodalmai támadtak, hogy vajjon tovább

szolgálhat-e olyan kormányt, mely vallásos meggyőződését lábbal tiporja. Egyelőre hat havi szabadságot kért s a következő évben teljesen megvált hivatalától. Néhány évet most bizonyos határozatlanságban töltött, leginkább Münchenben, ahol Görres harátságának örvendett és a sport kultiválása mellett a Historisch-politische Blaetter szerkesztése körül érdeklődött; csak 1841-ben érlelődött meg benne és egyúttal öccsében, Reichardban, ki huszártiszt volt, az az elhatározás, hogy papi pályának szentelik magukat. E célból hallgatta a teológiát Münchenben, 1843-ban a münsteri papnevelőbe lépett s egy év múlva 1844. június elsején pappá szentelték. Mint fiatal pap az akkor még kis városkába, Beckumba (4000 lelket számlált) került káplánnak, hol szerény körülmények között egész odaadással élt papi hivatásának. Két évi káplánkodás után elérte azt, ami szemináriumi életében ideálja volt, t. i. hogy valami vidéki plébánián hívóinek atyja lehessen. Elnyerte a hopsteini közepes plébániát (2000 hívővel). Ő, aki igazán a nép embere volt, itt ez egyszerű emberek között otthonában érezte magát. Midőn — néhány évvel később — mainzi püspökké lett kinevezve, meleg szeretettel emlékezik meg azokról az ő egyszerűségükben becsületes hiveiről, akik közül sokan Istent valóban keresik és szeretik, és ha az ő lelkük becsét a Krisztus tanítása szerint értékelem — így szól róluk — s összehasonlítom azzal, amit a világ bír, ott, e szegény falusi emberek között, gazdagabbnak tartottam magamat, mint Salamon minden pompájában és dicsőségében».

Azonban Ketteler nem maradhatott soká az ő kedvelt falusi magányában. Az 1848. év mozgalmas eseményei előhívták őt a világ színterére. Németország ekkor képviselőket küldött a frankfurti parlamentbe s az a kerület, melyhez Hopstein is tartozik, nagy többséggel — az akkori tört. választás alapján — Kettelert küldte képviselője gyanánt.

A frankfurti gyűlésen Ketteler kezdettől fogva mindig a népszabadság leglelkesebb hivei közé tartozott és kezdettől fogva kiváló figyelemre

meltatta a szocialis kérdést. A népfőnség manapság jogilag és tényleg fönnáll — így nyilatkozik Ketteler beszédeiben, — de a népfőnség azért nem lehet mindenható, hanem korlátozva van az erkölcs, jog és szeretet örök törvényei által. Nem lehet elegendő hangsúlyozni azt, hogy mindenféle fajta kormányforma mellett lehetséges a szolgátságnak legrutább alakja. A nép nem azáltal lesz szabad, vagy nem szabad, vajjon a kormányforma köztársasági-e vagy monarchikus. A nép politikailag annál szabadabb, minél nagyobb mértékben irányíthatja önmagát. A nép pedig első sorban az ő családjában és a községi életben kívánja az ő saját elhatározását ervényesíteni. Nagyon jellemzőek Ketteler gondolkodására nézve azok a szavak, melyeket a nemesség hivatásáról mondott el. Miként a királyság, úgy a nemesség is nagyobb részét el-tavolodott eredeti eszményétől és annak karikatúrájává lön. Hozzáteszi, hogy ezeket nem a nemesi osztály iránt való gyűlölködéséből mondja, hanem szeretetből, nem azért, mintha a nemesi osztályban bitorlást látna, hanem, mivel azt meg akarja eleveníteni, ha egyáltalán még életre tamasztható. Valóban Carlyle-i gondolat.

Egy szomorú eseménnyel kapcsolatban lett Ketteler egyszerre híres emberré. Az 1848. év szeptember 18-án Frankfurtban kitört a forradalom, az utcákon barrikádokat emeltek és Auerswald tábornokot és Lichnowsky herceget — mind ketten képviselők is voltak — durva módon orozva meggyilkolták. Az áldozatok temetésén Ketteler mondotta az emlékbeszédét, mely a szónoklat egyik remekműve volt. Ketteler igazán megható szavakkal mintegy védelmébe vette a felbőszített népet és a rémtettért felelőssé tette azokat, akiknél a forradalom nem szabadságharc, nem önvédelem, melyhez a végszükségben folyamodnak, hanem végeél, mely a nép kebeléből a hittel együtt a humanus érzést kitepi, felforgatáshoz, barbarizmusához és nem szabadsághoz és haladáshoz vezet.

Két héttel utóbb Mainzban tartotta első gyűlését Németország katholikus szövetsége. Itt Ketteler megint tündökölt szónoklatával és előrelátó szellemével. Ez alkalommal fejtette ki a nyilvánosság előtt a szocialis kérdés nagy fontosságát és az egyház szocialis feladatát. «A közel jövőnek egy fontos feladatát akarom még szívökre kötni — így szólt — t. i. a vallás feladatát a szocialiskérdésben. A legnehezebb kérdés, melyet semmiféle törvényhozás, semmiféle kormányforma eddig megoldani nem tudott, ez a szocialis kérdés.» Ketteler azon reményének ad kifejezést, hogy ennek a nagy feladatnak megoldásában a kath. egyház isteni ereje fog megnyilvánulni, mert az állam egymagában tehetetlennek bizonyul vele szemben. Ezeknek a szónoklatoknak sikere biztatta Mainz akkori plébánosát, hogy Kettelert egy adventi ciklus megtartására felkérje. Ketteler engedett s elmondta a «jelenkor nagy szocialis kérdéseiről» szóló hat szent-

beszédét. Mindjárt első beszédeben a szocialis kérdést a jelenkor legfontosabb kérdésének jelezte. Nem lehet a mai korról beszélni — így szólt — s annál kevésbbé lehet azt megismerni, anélkül, hogy újból vissza ne térnénk a mi társadalmi helyzetünkre s különösen a vagyonosak és vagyontalanok közti ellentétre s a mi szegény testvéreink nyomorúságos állapotára, s ne tárgyalnók azokat a módozatokat, melyekkel rajtuk segíthetünk. Ha meg akarjuk ismerni korunkat, bele kell mélyednünk a szocialis kérdésbe. Aki ezt megérti, az érti meg igazán korunkat, aki nem érti meg, annak jelen és jövő talány». Valóban még ma is arany szavak!

A következő évben Ketteler a berlini Szent Hedvig templom prépostja lön, a következő évben pedig a mainzi káptalan a megüresedett püspöki székre a hármaskandidációba fölvette az ő nevét is, — és IX. Pius pápa ennek folytán őt nevezte ki a mainzi egyház püspökévé.

Ketteler főpapi nagy elfoglaltsága mellett sohasem feledkezett meg a nagy szocialis problémákról. Mindenesetre az ő inspirációja folytán történt az, hogy 1863-ban, midőn a német katholikusok Frankfurtban XV. nagygyűlésüket tartották, Heinrich mainzi kanonok, kit Ketteler nagy tudományossága miatt igen nagyrabecsült, a következő határozati javaslatot terjesztette be: «A kath. nagygyűlés sürgősen ajánlja a katholikusoknak, hogy behatóan foglalkozzanak a nagy szocialis korkérdéssel, amely bizonyára csak a kereszténység megvilágításában és annak szelleme által vezethető megoldása felé.»

Szocialis nézeteit Ketteler egy könyvbe foglalta össze, e cím alatt: «Die Arbeiterfrage und das Christentum», mely 1864. évben látott napvilágot, s amelyet francia nyelvre is lefordítottak. S midőn e műnek szelleméről beszélünk, nem hagyhatjuk megemlítés nélkül azt a — sokaknak talán első pillanatra meglepő — jelenséget, hogy két oly férfiú, kik különben politikai és társadalmi irányzatuknál fogva nagyon is távol állottak egymástól — mint Ketteler püspök és Lassalle Ferdinánd, a híres szocialis agitátor, a szocialis téren mennyire közel jutottak egymáshoz és hogy épp azért — minden egyéb elvi ellentét dacára — mely tisztelettel nyilatkoznak egymásról, bár személyesen talán soha sem érintkeztek. Ketteler munkájában nem egyszer Lassalle szociálpolitikai elveire támaszkodik, s viszont Lassalle az ő utolsó agitacionális beszédeben (Ronsdorf, 1864 május 23.) szocialista munkások gyülekezetében nagy elismeréssel, szinte elragadtatással beszélt Ketteler könyvéről.

Ketteler művének gondolatmenete röviden a következő. A szocialis kérdés, kétségkívül egyszermind gyomorkérdés is és az emberiség nagyobb részének érdekeit érinti. Azért az sokkal nagyobb fontosságú, mint egyéb politikai kérdések, melyekkel modern parlamentjeink idejük legnagyobb részét eltöltik. A politikai pártok ugyan, midőn a tömegek rokonszenvére pályáz-

nak, a legmesszebbmenő ígéretek teszik, de mihelyt zászlójukat diadalra juttatták, mindent elfelejtenek és a nép megint csak egy szomorú tapasztalattal lesz gazdagabb, — egyebekben pedig szegényebb.

A munkásnép elszegényedésének az oka az, hogy a munkásnép legnagyobb része csakis napi keresményéből él. Már pedig a bérek csakis az élet elodázhatatlan napi szükségleteihez vannak mérve; a munkás csakis annyit keres, amennyi éppen csak a saját személyének fenntartására nélkülözhetetlen szükséges. Mindezt, úgymond Ketteler, Lassalle egész világosan kimutatta.

A munka ennek folytán áruvá lön s a bért — a munka mai egyenértékét — ennél fogva épp úgy, mint más áru értékét, kizárólag a kereslet és kínálat viszonyosságai határozzák meg.

A korlátlan szabad verseny a gyárost és nagyiparost arra kényszeríti, hogy a lehető legalacsonyabb költséggel termeljen, sőt néha kénytelen a termelési áron alul is bármit piacra vinni, nehogy az üzem teljesen tönkre menjen. Mindezt arra szorítja a gyárost, hogy a béreket lehetőleg leszorítsa. Ő az ura a munkapiacnak s így mintegy pályázatot hirdet a bér lefelé licitálásában, hogy kivégzi el a munkát legminimálisabb bérért. Munkát kereső közben és éhes gyomorban nincs hiány s így a munkások egymással vetekedjenek a bér leszállításában s egyszerre csak itt van az idő, hogy a munkás már annyit sem keres, amennyi az életfenntartásra szükséges. Ez már aztán nem más, mint a rabszolgaság felújítása a felvilágosodott Európában a liberalizmus jel-száva alatt.

A munkásosztály e dekadenciájának az oka a munka szervezkedésének teljes elnyomásában rejlik; amihez járul még a gépek fokozódó fejlődése, mely mindig munkáskézet tesz feleslegessé; ezáltal szorul a kisipar mindig háttérbe és az önálló kisiparosokból tökenélküli bér-munkások válnak. Így lesznek a korlátlan szabad kereskedelem és szabad ipar visszaélései sokkal nagyobb kárára a dolgozó emberiségnek, mint aminővel jártak az ipari testületek visszaélései. Az emberiség ellen való bűntény volt tehát az, hogy minden munkavédelmi eszközt eltöröltek és az embereket természetes és szociális egyenlőtlenségükkel prédául odadobták a korlátlan verseny küzdelmeibe. Az úgynevezett önszegély és népfelvilágosítás, melyet a liberálisok a népnek ajánlanak a jelen körülmények között kevés eredménnyel jár. Mert mivel segítsen önönmagán az a munkás, aki alig keres annyit, amennyi elkerülhetetlenül napi szükségleteire kell? Ugyanez áll a nyersanyagbeszerző szövetkezetekről és hitelszövetkezetekről, mert mindezek némi tőkét vagy felesleget tételeznek fel — s épp ez az, ami a bér munkásnak hiányzik. A materialisztikus irányú felvilágosítás pedig még attól is megfosztja a népet, ami eddig neki erőt adott, vallásától és Istenbe vetett bizalmától. Ennél fogva, Ketteler szerint, a radikális párt

több logikával dolgozik, mint a liberális és Lassalle elismerést érdemel azért, hogy a munkásosztály nyomorult helyzetét kiméretlenül feltárta. A szociáldemokraták azonban nagy hibát követnek el akkor, midőn a magántulajdonra való jogot tagadják. A magántulajdon a természetjogon alapszik. De ha a természetjogot tagadásba veszik, akkor a magántulajdon tisztán pozitív joggá válik s azért az állam ma, midőn mindent a többség dönt el, nem tehet az ellen semmit, ha a vagyontalan többség jogot tart a kisebbség birtokára. Mi ellenben, midőn mi a tulajdonjogot a természetjogra alapítjuk, nem mondjuk ezt a jogot korlátlanoknak, mert a kath. teológusok tanítása szerint a tulajdonjog nem terjedhet odáig, hogy a felebarátunk mellette éhen haljon. A szükségben szenvedőknek megvan a joguk ahhoz, hogy segítségben részesüljenek s azért az államnak a birtokosokra és községekre szegényadót kellene kivetnie. S még ennél is többet tehet az egyház, mely a keresztény szeretet kötelességeit folyton-folyvást hangoztatja. Sok jót vár Ketteler a Lassalle-féle termelői szövetkezetektől, amelyek a munkás jövőjét kevésbé bizonytalanná teszik. De ezek létrejöttét nem a munkásoktól várja, kik az erre szükséges felesleget nélkülözik, sem az államtól, mely ezáltal korlátlan abszolutizmusra tehetne szert, hanem épp e tekintetben várja az egyház közreműködését, hogy a termelőszövetkezetek a kereszténység talajából nőjjenek ki.

Ketteler gondolkodását és prófétai tekintetét azonban még ennél a könyvnel is jobban jellemzi egy rövid sémászerű kézirat feljegyzés (1863. vagy 1864. évből). A Manchester-iskola, vagyis a liberális nemzetgazdaság — így szól e feljegyzés — relative szükséges volt. Az a számtalan abszolút fejedelmecske (Németországban) ugyanannyi határvámmal a közlekedő utakat, vezetésen a folyókat elzárta, a kötött földbirtoknak mértékfölötti összehalmozása, az elavult, megcsontosodott céhrendszer stb. mindezt kényszerubbonyt rakott a keresetképeség továbbfejlesztésére, úgy, hogy ennek a szűkös ingnek végre is szakadnia kellett s ezer ronggyá foszlott.

A manchester-iskola forradalmi elvei, melyek egyik falat a másik után ledöntötték, úgy, hogy most már csak a régi intézmények romjai léteznek, nem jutottak volna érvényre, ha azok az intézmények természetszerűen tovább fejlődtek volna, és ha a nemzetgazdasági érdekeket tudományos alapon vették volna vizsgálat alá. De mindent csak engedtek menni, amint ment. S így a fejlődés menet egészségtelen volt. A víz az ő jogában van, midőn a szűk edény falait szétrobbantja, de ha ez most minden irányban szétfoly?... A liberális nemzetgazdaság következményeit Angolország példáján látjuk. Az 1832. év eseményei tipikusak. Először a munkások elfajulása, azután a munkás életnek — még a gyermekeknek is — a velőig való kiszípolozása, egy valóságos tömeggyilkolás. S harmadszor a

semmi eszköztől vissza nem riadó gyűlölködés töke és munkás között, mint valóságos halálküzdelem. Mindez Németországban is ismétlődni fog.

Nagyon érdekes Ketteler állásfoglalása a Lassalle-féle munkásegyletekkel szemben.

Három munkás az 1866. év folyamán levélben felvilágosítást kért tőle abban a kérdésben, szabad-e nekik, mint jó katolikusoknak az egyesület tagjainak megmaradni, — mert tudniillik plébánosuk (Dünwaldban, Mülheim mellett) ezt nekik mint vallásellenes dolgot metiltotta. Ketteler, bár e levél bérmautján találta, válaszolt nekik és pedig a következő értelemben: «Amennyiben az Allgemeiner deutscher Arbeiterverein célját annak a nyilvánosság előtt köztudomású tevékenységéből ismerem, általánosságban az abban való részvételt egy katolikus vallásos kötelességével nem tartom összeegyeztethetlenné». E kijelentését azzal indokolja a széleslátókörű főpap, hogy az a nemes törekvés, mely a munkásosztály nyomorúságos sorsán javítani iparkodik, egészen a kereszténység szellemének megfelelő dolog. Mäskülönben peddíg Lassalle nézeti, amennyiben a csupán csak a töképenzesek érdekeit szem előtt tartó nemzetgazdasági elveket elítéli, teljesen igazságosak, sőt pozitív részükben is igen sok igazságot tartalmaznak. Egyebekben peddíg Lassalle, bár nem volt hívő keresztény, a keresztény katolikus gondolkozásnak nem volt gyűlöló ellensége. Az ő irataiban inkább bizonyos tiszteletteljes sejtelmet árul el a kereszténység nagy igazságaival szemben. S így, bár a kereszténységtől távol áll, az ő vezetése alatt az általános munkásegylet nem tért volna el rendeltetésétől, hogy a munkások érdekeit előmozdítsa és nem élhettek volna vele vissza katolikusellenes törekvések inszenálására. A dünwaldi plébános — nem Ketteler egyházmegyéjéből való volt — midőn a mainzi püspök levelét kézhez vette, ezen szörnyű mód elképedt. De azért mégis a mainzi püspöknek volt igaza. A német papság nagy zöme ugyan nemsokára fel tudott emelkedni arra a magaslatra, ahol Ketteler állott s ennek köszönhető, hogy Németországban erős keresztény szociális irányú munkásszervezet áll szemben a szociáldemokrata szervezetekkel. De ha Ketteler szelleme még előbb győz, akkor talán a német szociáldemokrácia abban a mederben indult volna tovább, ahol az angol tart, mely legalább hivatalosan nem gerálja magát a vallás elleniségének.

Nálunk peddíg eddig még nagyon kevés a Ketteler és igen sok a dünwaldi plébános.

Ketteler a nagy szociális kérdés iránt való érdeklődését soha sem hagyta félbe. Utolsó munkája is, mely befejezetlen kéziratként maradt hátra, ezt a témát tárgyalja. Kivánt erről még egyszer írni, mert miként mondja, az Arbeiterfrage und Christenthum megjelenése óta a helyzet nagyban változott. A munkáspártok Német-

országban a göthai program óta (1875. május 25.), amelyben egyesültek, egészen más álláspontot foglalnak el. Elhagyták a nemzeti irányt és nemzetközies lettek és a reformtörekvések helyét a társadalmi rendet felfragató eszmék foglalják el, úgy, hogy a gyakorlati célok egészen háttérbe szorulnak. Mindazonáltal Ketteler mint a munkásosztály jogos követeléseit említi: a szervezkedést, a munkásszervezeteknek állami támogatását és munkásvédelmi intézkedéseket. Ez utóbbiak között felsorolja a kizsákmányolás ellen való védekezést, a női munka korlátozását, a gyermekmunka tilalmát és a vasárnapi munkaszünetet.

Ime, ez volt Kettelernek mintegy szociális végrendelete, melyet 1877. évi július 13-án bekövetkezett elhunytával reánk hagyott.

Reformeszmék a népoktatás terén.

Irta: Kőrödy Miklós.

I.

Az állami élet fejlődése egyes fogalmakat igen messzemenőleg ki szokott fejleszteni. Ilyen fogalmak: büntetőjog, magánjog, parlament, sajtószabadság, közlekedésügy stb. Vegyük ezek közül például a közlekedésügyet. Ha e fogalmat a miniszteriumtól lefelé alkatrészeire szedjük szét s minden részét meg akarjuk ismerni, egész könyvtárakat, emellett gyárakat, műhelyeket kell megismernünk. Vagy ki van a világon ember, tudós, aki a büntetőjog fogalmát apróra kimerítve ismerné?

Más a német, az angol, az amerikai bíraskodás. Elütő az egyes tudósok fölfogása s ki mondhatná meg, hogy melyiknek van igaza? Szóval: minden ilyen nagyobb körre terjedő fogalom kimeríthetetlen tengerét képezi a szellemi tartalomnak.

Mikor Arisztoteles a maga picike kis köreit cirkalmazgatta ott a görög szigetek derűs ege alatt s amikor e különben nagyészű, de roppant tévedésekkel dolgozó görög filozóf a logika alapjait megvetette, a világ még nagyon kicsi volt. A fogalmak is picikék valának s akkor beszélhettek a fogalmak tartalmi és terjedelmi meghatározásáról. Am ma erre hiába vállalkoznék bárki. Ma az egyes fogalmakat egész életen át tanulmányozni és elemezni kell, hogy valamennyire megismerhessük. Meghatározni egyáltalán nem is lehet. Napjainkban minden nagyobb méretű fogalomnak speciálistái vannak. Az orvosok közül egyik beéri pusztán a szemnek, a másik kizárólag a fülnek, ismét másik tisztán a fogaknak gyógyításával s ez a tudomány igazi sikereket csak mióta speciálistái vannak, azóta tud felmutatni.

Az is látjuk, hogy amely fogalom az államéletben mélyrehatóan és sokoldalúan ki van fejlődve, amelyet tudomány és gyakorlat egyaránt megmélyített és kiszélesített, annak intézményei és szervezetei sokkal nagyobb arányúak, emberei peddíg nagyobb anyagi jólétnek örvendenek, hatalmuk kiterjedtebb, műveltségük nagyobb stb. Például: bíróság.

Ebből az a kötelesség hárul reánk, a népoktatás embereire, hogy a népoktatás fogalmát tőlünk telhetőleg minél inkább kiszélesítsük és mélyebbé tegyük.

Ez a gondolat indított engem arra, hogy ma a népoktatás fogalmának kereteiben mozogjak s mintegy fölvessem az eszmét, hogy igyekezzünk e fogalomnak mindenoldalú elágazásait beható tanul-

mány tárgyává tenni, hogy ezáltal képesek legyünk a közönségnek a legkisebb részlet jelentőségét is feltárni.

1868-ban a magyar törvényhozás egészen új fogalmat vezet be a magyar közgondolkodásba: a *népoktatás* fogalmát. A törvényhozás elég jól értett e fogalom földolgozásához, *de csak külsőleg*. És igaza volt. A tartalmat rábizta az életre, hogy az élet és a szükségletek alakítsák és idomsítsák, fúrják, faragják belsőleg ezt az új gondolatot, amely tulajdonképpen olyan régi, mint az ember maga és mégis minden országban új intézménynek tekintetett.

Ma, 42 évvel e fogalomnak törvényes formákba öntése után, módunkban van, de egyúttal kötelességünk is vizsgálódni és elemző elmével hozzáférközni s leginkább benső tartalma iránt érdeklődni.

A *népoktatás* fogalmának logikai vizsgálata — főképp terjedelem szempontjából — szükségessé teszi, hogy megkülönböztessünk e fogalom keretében

- a) természetes és
- b) csinált elemet.

Természetes elem:

- I. A gyermek és
- II. A néptanító.

Csinált eleme e fontos emberiségi ügynek mindaz, amit az állam, egyház, község vagy magánérdekeltség kigondol és létrehoz azon célból, hogy a népoktatás feladatai megoldhatók legyenek. Ezen mesterséges elemhez tartoznak az iskolaépületek, a belső berendezések, taneszközök; továbbá a külső jogi és adminisztratív intézkedések, minők az iskola jellege, a felügyelő szervezetek, mint iskolaszék, gondnokság, hatóságok, fegyelmi rend stb.

Ez alkalommal nem szándékoztam a népoktatás mesterséges elemeinek tárgyalásába belebocsátkozni. Főképp azért, mert e keretben kiforratlan kérdések, ellentéteket felidéző nagy problémák és messzefekvő jogi konzekvenciák vannak elhelyezve. Lehetetlen volna egy előadás szűk határai között mindazt tisztázni, ami fölött a törvényhozás sem tud csak évtizedek leforgása alatt megállapodni. Egyáltalán felületes tájékozottság jele az, ha valaki e kérdésekben máról-holnapra mond véleményt.

Ellenben a népoktatás fogalmának természetes elemei a *gyermek* és a *néptanító* mindig bőséges alkalmat nyújtanak a tanügy embereinek, hogy ezeknek fogalmát, vagy ha úgy tetszik, eszméjét újból és újból tisztázzuk és a korszellemmel összhangba hozni igyekezzünk.

Pld. mennyire különbözik a *gyermek* fogalma az egyes korszakokban, avagy a különbözőországokban.

Az európai ember ma is alkalmaz testi fenyítéket, minden apának, anyának van egy-két emléke arról, hogy ő is kapott s ugyancsak ő is adott ilyen büntetést.

Victoria angol királyné Edvard királyt szintén büntette így. Ha Törökországban történnék ilyesmi, a verekedő örülhetne, ha ép bőrrel szabadul.

Igy van ez ma. Másképp volt ez a régi időkben. A spártai gyermek megvesszőzése állami érdek volt. Azonkívül a gyermekkivétel az ókort jellemző szegényletes tény stb., stb.

Szólhatnánk a gyermekről, mint jogi fogalomról. Targyalhatnók, mint egészségügyi alanyt stb. stb.

Mindezt azonban céлом érdekében, ami abból áll, hogy a népoktatás fogalmát tisztázni igyekezem, bármily érdekes volna, mellőzni vagyok kénytelen.

A mai neveléstudomány egyik elsőrangú főladata

a *gyermek* és a *tanító* fogalmát beleilleszteni az uralkodó eszmék keretébe.

Ez okból tisztába kell jönnünk azzal a kérdéssel, hogy melyek a mai kor uralkodó eszméi? Ezek:

1. Az evangéliumi szellem.
2. A nemzeti eszme.
3. A szocializmus és
4. az individualizmus.

Az evangélium épp úgy izgatja ma is az elméket és szíveket, mint a lefolyt XIX. század alatt bármikor. Az a körülmény, hogy a küzdelem folyik ellene, éppen óriási fölényét bizonyítja s azt, hogy a földgolyó minden pontján föl tudja kelteni az ellenröket. Hogy miként tekinti az evangélium a gyermeket és a tanítót? ezt mindnyájan igen jól tudjuk. A gyermek a legtisztább emberi lény, a tanítói meltsóság pedig egyenesen az evangéliumból ered.

A nemzeti eszme uralmát kifejezi az a kétségen felül álló tény, hogy:

Az európai államok mind nemzeti alapon rendezkedtek be.

Az irodalmi termékek, sőt a festészet, szobrászat és zene is, mind egyik vagy másik nemzet eszmévilágát fejezi ki és

az egy fajhoz tartozó népek még akkor is összetartanak, ha egyébként nem ugyanazon államnak tagjai. Az európai népek valóságos élvezik a nemzeti eszme erejét s roppant áldozatokat hoznak a faji érdekeknek. Egymást folyton fenyegetik, de annyira becsesnek tartják fajuk véréit, hogy nagyobb inzultusokat is eltűrnek, csak ne kelljen a nemzet fiainak véret kiontani. Jellemző a nemzeti gazdalkodás. Ez az a harcter, ahol a népek egymással életre-halálra küzdenek s itt a nemzet minden tagja összetart.

Nyilvánvaló, hogy az eszme e roppant hatalma igen közelről érinti a gyermek és tanító fogalmát. A nagyobb művelt nemzetek: németek, franciák, angolok rendkívül sokat áldoznak a gyermeknevelésre, jelentékenyen kiemelik a tanítóságot, súlyt helyeznek a tanítók műveltségére s fokozatosan javítják annak anyagi helyzetét. Szerfelett hisznek az egész világon az iskola jelentőségében s igazi emberiségi cselekedetnek új és új iskolák föllállítását tekintik.

A nemzeti eszmével szembehelyezkedve azonban egy másik, hasonló világ gondolat kezd szemléltetővé tenni körvonalait s a világtörténelemben eddigél ismeretlen elszántsággal, vakmerőséggel és kiméletlenséggel nyomul előtérbe: s ez a szocializmus neve alatt ismeretes eszmeáramlat.

(Folytatása következik.)

A IV. egyetemes kath. tanítói gyűlés.

A **róm. kath. egyesületek és körök** részéről mult heti fölhívásunk kapcsán a Tanügyi Tanács elnöksége sok helyről kapott értesítéseket. E címekre már szétküldettek a nyomtatványok, melyeknek kitöltését és visszajuttatását ezúttal is tisztelettel kérjük. Egyúttal megújítjuk ama kérésünket, hogy a még nem jelentkezett tanítói egyesületek és körök sziveskedjenek címüket egy levelezőlapon a Tanács irodájával (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.) közölni, hogy a Tanügyi Tanács elnöksége a kongresszus ügyében velök érintkezésbe léphessen.

A nagygyűlés elé kerülő javaslatok közlésére e

semmi eszköztől vissza nem riadó gyűlölködés töke és munkás között, mint valóságos halálküzdelem. Mindez Németországban is ismétlődni fog.

Nagyon érdekes Ketteler állásfoglalása a Lassalle-féle munkásegyletekkel szemben.

Három munkás az 1866. év folyamán levélben felvilágosítást kért tőle abban a kérdésben, szabad-e nekik, mint jó katolikusoknak az egyesület tagjainak megmaradni, — mert tudniillik plébánosuk (Dünwaldban, Mülheim mellett) ezt nekik mint vallásellenes dolgot metiltotta. Ketteler, bár e levél bérmautján talalta, válaszolt nekik és pedig a következő értelemben: «Amennyiben az Allgemeiner deutscher Arbeiterverein célját annak a nyilvánosság előtt köztudomásu tevékenységéből ismerem, általánosságban az abban való részvételt egy katolikus vallásos kötelességével nem tartom összeegyeztethetlenné. E kijelentését azzal indokolja a széleslátókörű főpap, hogy az a nemes törekvés, mely a munkásosztály nyomorúságos sorsán javítani iparkodik, egészen a kereszténység szellemének megfelelő dolog. Mäskülönben peddig Lassalle nézetei, amennyiben a csupán csak a töképenzesek érdekeit szem előtt tartó nemzetgazdasági elveket elítéli, teljesen igazságosak, sőt pozitív részükben is igen sok igazságot tartalmaznak. Egyebekben pedig Lassalle, bár nem volt hívő keresztény, a keresztény katolikus gondolkozásnak nem volt gyűlöli ellensége. Az ő irataiban inkább bizonyos tiszteletteljes sejtelmet árul el a kereszténység nagy igazságaival szemben. S így, bár a kereszténységtől távol áll, az ő vezetése alatt az általános munkásegylet nem tért volna el rendeltetésétől, hogy a munkások érdekeit előmozdítsa és nem élhettek volna vele vissza katolikusellenes törekvések inszcenálására. A dünwaldi plébános — nem Ketteler egyházmegyéjéből való volt — midön a mainzi püspök levelét kézhez vette, ezen szörnyü mód elképedt. De azért mégis a mainzi püspöknek volt igaza. A német papság nagy zöme ugyan nemsokára fel tudott emelkedni arra a magaslatra, ahol Ketteler állott s ennek köszönhető, hogy Németországban erős keresztény szociális irányü munkásszervezet áll szemben a szociáldemokrata szervezetekkel. De ha Ketteler szelleme még előbb győz, akkor talán a német szociáldemokrácia abban a mederben indult volna tovább, ahol az angol tart, mely legalább hivatalosan nem gerálja magát a vallás elleniségének.

Nálunk pedig eddig még nagyon kevés a Ketteler és igen sok a dünwaldi plébános.

Ketteler a nagy szociális kérdés iránt való érdeklődését soha sem hagyta félbe. Utolsó munkája is, mely befejezetlen kéziratként maradt hátra, ezt a témát tárgyalja. Kivánt erről még egyszer írni, mert miként mondja, az Arbeiterfrage und Christenthum megjelenése óta a helyzet nagyban változott. A munkáspártok Német-

országban a göthai program óta (1875. május 25.), amelyben egyesültek, egészen más álláspontot foglalnak el. Elhagyták a nemzeti irányt és nemzetköziek lettek és a reformtörekvések helyét a társadalmi rendet felfrogató eszmék foglalják el, úgy, hogy a gyakorlati célok egészen háttérbe szorulnak. Mindazonáltal Ketteler mint a munkásosztály jogos követeléseit említi: a szervezkedést, a munkásszervezeteknek állami támogatását és munkásvédelmi intézkedéseket. Ez utóbbiak között felsorolja a kizsákmányolás ellen való védekezést, a női munka korlátozását, a gyermekmunka tilalmát és a vasárnapi munkaszünetet.

Ime, ez volt Kettelernek mintegy szociális végrendelete, melyet 1877. évi július 13-án bekövetkezett elhunytával reánk hagyott.

Reformeszmék a népoktatás terén.

Irta: Kóródy Miklós.

I.

Az állami élet fejlődése egyes fogalmakat igen messzemenőleg ki szokott fejleszteni. Ilyen fogalmak: büntetőjog, magánjog, parlament, sajtószabadság, közlekedésügy stb. Vegyük ezek közül például a közlekedésügyet. Ha e fogalmat a miniszteriumtól lefelé alkatrészeire szedjük szét s minden részét meg akarjuk ismerni, egész könyvtárakat, emellett gyarakat, műhelyeket kell megismernünk. Vagy ki van a világon ember, tudós, aki a büntetőjog fogalmát apróra kimerítve ismerné?

Más a német, az angol, az amerikai bíráskodás. Elütő az egyes tudósok fölfogása s ki mondhatná meg, hogy melyiknek van igaza? Szóval: minden ilyen nagyobb körre terjedő fogalom kimeríthetetlen tengerét képezi a szellemi tartalomnak.

Mikor Arisztoteles a maga picike kis köreit cirkalmazgatta ott a görög szigetek derűs ege alatt s amikor e különben nagyészü, de roppant tévedésekkel dolgozó görög filozóf a logika alapjait megvetette, a világ még nagyon kicsi volt. A fogalmak is picikék valának s akkor beszélhettek a fogalmak tartalmi és terjedelmi meghatározásáról. Am ma erre hiába vállalkoznék bárki. Ma az egyes fogalmakat egész életen át tanulmányozni és elemezni kell, hogy valamennyire megismerhessük. Meghatározni egyáltalán nem is lehet. Napjainkban minden nagyobb méretü fogalomnak speciálistái vannak. Az orvosok közül egyik beéri pusztán a szemnek, a másik kizárólag a fülnek, ismét másik tisztán a fogaknak gyógyításával s ez a tudomány igazi sikereket csak mióta speciálistái vannak, azóta tud felmutatni.

Azt is látjuk, hogy amely fogalom az államéletben mélyrehatóan és sokoldaluan ki van fejlődve, amelyet tudomány és gyakorlat egyaránt megmélyített és kiszélesített, annak intézményei és szervezetei sokkal nagyobb arányúak, emberei pedig nagyobb anyagi jólétnek örvendenek, hatalmuk kiterjedtebb, műveltségük nagyobb stb. Például: bíróság.

Ebből az a kötelesség hárul reánk, a népoktatás embereire, hogy a népoktatás fogalmát tőlünk telhetőleg minél inkább kiszélesítsük és mélyebbé tegyük.

Ez a gondolat indított engem arra, hogy ma a népoktatás fogalmának kereteiben mozogjak s mintegy fölvessem az eszmét, hogy igyekezzünk e fogalomnak mindenoldalü elágazásait beható tanul-

many tárgyává tenni, hogy ezáltal képesek legyünk a közönségnek a legkisebb részlet jelentőségét is föltárni.

1868-ban a magyar törvényhozás egészen új fogalmat vezet be a magyar közgondolkodásba: a *népoktatás* fogalmát. A törvényhozás elég jól értett e fogalom földolgozásához, *de csak külsőleg*. És igaza volt. A tartalmat rábizta az életre, hogy az élet és a szükségletek alakítsák és idomsítsák, fúrják, faragják belsőleg ezt az új gondolatot, amely tulajdonképpen olyan régi, mint az ember maga és mégis minden országban új intézménynek tekintetett.

Ma, 42 évvel e fogalomnak törvényes formákba öntése után, módunkban van, de egyúttal kötelességünk is vizsgálódni és elemző elmével hozzáférközni s leginkább benső tartalma iránt érdeklődni.

A *népoktatás* fogalmának logikai vizsgálata — főképp terjedelem szempontjából — szükségessé teszi, hogy megkülönböztessünk e fogalom keretében

- a) *természetes* és
- b) *csinált* elemet.

Természetes elem:

- I. A gyermek és
- II. A néptanító.

Csinált eleme e fontos emberiségi ügynek mindaz, amit az állam, egyház, község vagy magánérdekeltség kigondol és létrehoz azon célból, hogy a népoktatás feladatai megoldhatók legyenek. Ezen mesterséges elemhez tartoznak az iskolaépületek, a belső berendezések, taneszközök; továbbá a külső jogi és adminisztratív intézkedések, minők az iskola jellege, a felügyelő szervezetek, mint iskolaszék, gondnokság, hatóságok, fegyelmi rend stb.

Ez alkalommal nem szándékoztam a *népoktatás* mesterséges elemeinek tárgyalásába belebocsátkozni. Főképp azért, mert e keretben kiforratlan kérdések, ellentéteket felidéző nagy problémák és messzefekvő jogi konzekvenciák vannak elhelyezve. Lehetetlen volna egy előadás szűk határai között mindazt tisztázni, ami fölött a törvényhozás sem tud csak évtizedek leforgása alatt megállapodni. Egyáltalán felületes tájékozottság jele az, ha valaki e kérdésekben máról-holnapra mond véleményt.

Ellenben a *népoktatás* fogalmának természetes elemei a *gyermek* és a *néptanító* mindig bőséges alkalmat nyújtanak a tanügy embereinek, hogy ezeknek fogalmát, vagy ha úgy tetszik, eszméjét újból és újból tisztázzuk és a korszellemmel összhangba hozni igyekezzünk.

Pld. mennyire különbözik a *gyermek* fogalma az egyes korszakokban, avagy a különböző országokban.

Az európai ember ma is alkalmaz testi fenytéket, minden apának, anyának van egy-két emléke arról, hogy ő is kapott s ugyancsak ő is adott ilyen büntetést.

Victoria angol királyné Edvard királyt szintén büntette így. Ha Törökországban történnék ilyesmi, a verekedő örülhetne, ha ép bőrrel szabadul.

Igy van ez ma. Másképp volt ez a régi időkben. A pártai gyermek megvesszőzése állami érdek volt. Azonkívül a gyermekkitévés az ókort jellemző szegyenletes tény stb., stb.

Szólhatnánk a gyermekről, mint jogi fogalomról. Tárgyalhatnók, mint egészségügyi alanyt stb. stb.

Mindezt azonban céлом érdekében, ami abból áll, hogy a *népoktatás* fogalmát tisztázni igyekezem, bármily érdekes volna, mellőzni vagyok kénytelen.

A mai neveléstudomány egyik elsőrangú föladata

a *gyermek* és a *tanító* fogalmát beleilleszteni az uralkodó eszmék keretébe.

Ez okból tisztába kell jönnünk azzal a kérdéssel, hogy melyek a mai kor uralkodó eszméi? Ezek:

1. Az evangéliumi szellem.
2. A nemzeti eszme.
3. A szocializmus és
4. az individualizmus.

Az evangélium épp úgy izgatja ma is az elméket és sziveket, mint a lefolyt XIX. század alatt bármikor. Az a körülmény, hogy a küzdelem folyik ellene, éppen óriási fölnyitja s azt, hogy a földgolyó minden pontján föl tudja kelteni az ellenröket. Hogy miként tekinti az evangélium a gyermeket és a tanítót? ezt mindnyájan igen jól tudjuk. A gyermek a legtisztább emberi lény, a tanítói mellettség pedig egyenesen az evangéliumból ered.

A nemzeti eszme uralmát kifejezi az a kétségen felül álló tény, hogy:

Az európai államok mind nemzeti alapon rendezkedtek be.

Az irodalmi termékek, sőt a festészet, szobrászat és zene is, mind egyik vagy másik nemzet eszmevilágát fejezi ki és

az egy fajhoz tartozó népek még akkor is összetartanak, ha egyébként nem ugyanazon állammak tagjai. Az európai népek valóságos élvezik a nemzeti eszme erejét s roppant áldozatokat hoznak a faji érdekeknek. Egymást folyton fenyegetik, de annyira becsesnek tartják fajuk vérének, hogy nagyobb inzultusokat is eltűrnek, csak ne kelljen a nemzet fiainak vért kiontani. Jellemző a nemzeti gazdálkodás. Ez az a harctér, ahol a népek egymással életre-halálra küzdenek s itt a nemzet minden tagja összetart.

Nyilvánvaló, hogy az eszme e roppant hatalma igen közelről érinti a *gyermek* és *tanító* fogalmát. A nagyobb művelt nemzetek: németek, franciák, angolok rendkívül sokat áldoznak a gyermeknevelésre, jelentékenyen kiemelik a tanítóságot, súlyt helyeznek a tanítók műveltségére s fokozatosan javítják annak anyagi helyzetét. Szerfelett hisznek az egész világon az iskola jelentőségében s igazi emberiségi cselekedetnek új és új iskolák föllállítását tekintik.

A nemzeti eszmével szembehelyezkedve azonban egy másik, hasonló világgondolat kezd szemléltetővé tenni körvonalait s a világtörténelemben eddigelé ismeretlen elszántsággal, vakmerőséggel és kiméletlenséggel nyomul előtérbe: s ez a szocializmus neve alatt ismeretes eszmeáramlat.

(Folytatása következik.)

A IV. egyetemes kath. tanítói gyűlés.

A **róm. kath. egyesületek és körök** részéről mult heti fölhívásunk kapcsán a Tanügyi Tanács elnöksége sok helyről kapott értesítésekét. E címekre már szétküldettek a nyomtatványok, melyeknek kitöltését és visszajuttatását ezúttal is tisztelettel kérjük. Egyúttal megújítjuk ama kérésünket, hogy a még nem jelentkezett tanítói egyesületek és körök sziveskedjenek címüket egy levelezőlapon a Tanács irodájával (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.) közölni, hogy a Tanügyi Tanács elnöksége a kongresszus ügyében velök érintkezésbe léphessen.

A **nagygyűlés elé kerülő javaslatok** közlésére e

rovatunkban készséggel nyitunk tért. A kongresszusra vonatkozó óhajokat, véleményeket, tanácsokat, valamint a tárgyalás alá veendő tételre és egyéb tanügyi dolgokra vonatkozó fölszólalásokat szívesen közöljük, hogy a kongresszus sikerét, melyre oly számos és nagy föladatok megoldása várakozik, ezzel is előmozdítsuk.

Az Orsz. Kath. Tanügyi Tanács Elnökségének. Amióta az 1907. évi XXVII t.-c. életbe lépett, azóta a kántortanítókat kötéllal kell fogni a megüresedett állásokra, sőt a régiek is szabadulni óhajtanak a tisztán tanítói állással semmivel sem jövedelmezőbb, de hasonlíthatatlanul terhesebb kántortanítói állástól. Hogy ez így van, annak élénk tanúbizonyossága a *Népnevelő* minden egyes száma, melyben soha annyi kántortanítói állás nem volt hirdetve, mint az utóbbi két évben.

Tessék csak a legutóbbi, január 22-én megjelent 4. számot megnézni! Harminckilenc állás közül 16 kántortanítói és csak 18 pályázat van hirdetve tanítói, illetve tanítónői állásokra, ezek közül is hétben a kántorságban való segédkezés is kötelezővé van téve. Pedig az országban legalább 25 ezerrel több a tisztán tanítói állás, mint a kántortanítói. A *paposi és zalatilaji* kántortanítói állásokra hirdetett pályázat pedig meddő maradt, miért is mindkettőre — ugyanezen számban — «megújítatik» a pályázat.

És ez így — vagy még egyébként — van minden számban.

Mi az oka ennek? Hova fog ez fejlődni, ha hamarosan nem történik valami?

Éppen azért kérem a mélyen tisztelt Elnökséget, hogy az alábbi javaslatomat a IV. egyetemes tanítói gyűlésen tárgyalni méltóztassék, valamint ismert buzgóságával és nagy befolyásával kegyeskedjék odahatni, hogy az illetékes körök magas figyelmükre méltassák a kántortanítók igazságos ügyét.

Javaslatom a következő:

Mivel égbekiáltó igazságtalanság az, hogy a kántortanítók *tanítói* fizetésébe nemcsak a kántori fizetés számíttatik be, hanem a misék és temetések után esetleg fizetett bizonytalan és keservesen megszolgált, úgynevezett stóladij is és ezáltal a *kántortanító* nemcsak az állami tanítóknál, de azon szerencsés fiatal kebelbeli kántársainál is, kik kántorságot végezni nem kötelesek, sokszorosan hátrányosabb helyzetben van: követelje a IV. egyetemes katolikus tanítói gyűlés, hogy az 1907. évi XXVII. t.-c. — addig is, míg a kántortanítókra sérelmes összes törvényeket a törvényhozás bölesessége megváltoztatja — rendeleti úton haladéktalanul oda módosíttassék, hogy legalább a stóladijakat ne lehessen beszámítani a *tanítói fizetés* kiegészítésére.

Paks, 1911. évi január hó 22-én.

Kiváló tisztelettel:

Bors József, kántortanító.

SZEMLE.

«A tanító és a nép.»

Irta: *Spenik Sándor.*

A «*Néptanítók Lapja*» folyó évi 2. számában fenti cím alatt szövege tette, hogy «a magyar néptanító elhidegül a néptől és a nép előtt idegenné lesz a tanító». Ezen körülményt, mint tapasztalati tény, csak megerősíteni tudom, azon a valóságnak megfelelő szörendi változtatással, hogy «a nép elhidegül a tanítótól és a tanító előtt idegenné lesz a nép».

Régi, kipróbált, hivatásuk magaslátán álló tanítók, akik évtizedeken át bizalmasai valának népüknek, ma ezen megváltozott viszony körülményeiről panaszkodnak; dacára, hogy a magyar néptanítóság talán soha sem volt jobban, mint ahogy éppen ma levén tudatában annak, hogy a hitfelekezeteknek és az államnak a népoktatáshoz fűzött legszebb reményeit, csak a népek támogatásával lehet sikeresen valóra váltani.

Azokban vigasztaló körülmény az, hogy a tanító és a nép közti tapasztalt elhidegülés nem a tanítóság egyéni magatartásán, de csupán népoktatásunk egy unpraktikus paragrafusán, az iskolai mulasztók bírságolásának fönnálló módozatán mulik.

Ugyanis, hazánkban a tankötelezettséget büntető szankcióval az 1868. évi XXXVIII. t.-c. látta el s érvényesítését a politikai községekre bizta. Hogy azonban a politikai községek eme föladatuknak mennyiben tettek eleget, annak bírálatába nem bocsátkozom. Azonban tény, hogy az iskolába való járás általános kötelezettségét még ma sem tudjuk valóra váltani.

Amint megjelenik az első tavaszi napsugár vagy még tart az őszi mezei munka, faluhelyen az iskolamulasztók 60—70 százalékra rugnak. Ilyenkor mit tehet a tanító, minthogy a községi előjáráságnál — manapság már intenzívebben, mint valaha — szorgalmazza az iskolai mulasztók megbírságolását. Ha szépszerével nem intézhető a dolog, a községi előjáráságot felettes hatósága útján szorítja valamelyes intézkedésre. De bármínó uton is történik a községi előjáráságnak ezirányú intézkedése, az mindenképpen a tanító és népe közti bizalmas viszonynak teljes lerombolásával történik.

A községi előjáró házról-házra járva, a szülők sok apellátára meggyőzően igyekszik tisztáznia magát, hogy «bizony-bizony nem az ő intenciója az iskolamulasztók bírságolása, de tisztán a tanító műve». Meg is mutatja a tanító által kiállított iskolamulasztók névjegyzékét, hozzátéve, hogy «magam is eleget kértem a tanítót, sőt még a jegyző úr is mondta, hogy a tanító hagyhatna már békét azzal a sok iskolamulasztó kimutatással; de hát nem enged!»

És aki azt hiszi, hogy az a tanító, aki eke és kapa mellől viszi el a szülő segítségét és a szülő még azt is tudja, hogy a tanító még a bírót is följelentette az iskolamulasztók miatt — továbbra is a nép bizalmasa lehet, az nem ismeri a népet, annak soha sem volt dolga a néppel. Melyikünk nem tapasztalta volna, hogy egy ilyen bírságolási hadjárat napján, a községi lakosságnak egyharmad része nem köszön a tanítónak.

Hogy tehát, a tanító és a nép között a régi patriárkális jó viszony fönn tartható legyen, ahhoz elodázhatatlanul szükséges, hogy az iskolamulasztók bírságolásáról szóló törvény szakasza az ügyis megváltozott tanügyi állapotoknak megfelelően módosíttassék.

Elvégre, ha népoktatásunk komoly intézménye hazánkban, akkor eme, soha sem volt életképes törvényes intézkedéssel, a tanító pozícióját tönkretenni nem szabad.

Az elmondottakat szívlelje meg az állami hivatalos lap és azoknak alapján ítélje meg a «*hideg viszonyt*» a nép és a tanító között.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

Milyenek kell lennie az ideálisan jó, modern olvasó- és tankönyvnek?

Irta: Szeywarth Gyula.

Ez a körkérdés, melyet e nb. Lap tekintetes Szerkesztősege, a Szent-István-Társulat méltóságos Igazgatóságához beérkezett nagyszámú óhajtások alapján kítűz.

Csak üdvözlét és köszönet illeti úgy a méltóságos igazgatóságot, mint a tekintetes Szerkesztőseget e kérdés fölvetéséért, nemkülönben azon elismerésre méltó szándékaért, hogy az elhangzott vélemények alapján irandó olvasó- és tankönyvre pályázatot fog hirdetni.

Szabadjon nekem is 13 évi osztatlan iskolai tanítaskodásom alapján a fenti kérdésre néhány szerény megjegyzést kockáztatnom.

Egy találó német közmondás szerint pénz kormányozza a világot. Ez igaz. Mert ha van pénz, az sok üdvös dolog előmozdítója lehet, míg kerékkötője akkor, ha nincs.

De van egy másik igazság is, az t. i., hogy noha a kultúrseb a legkisebb minden zsebek közt, mégis könyökig kell benne vajakálni egy-egy fillér után. E két igazság kész program. Mert akár a szülő zsebjét szondáljuk, akár az iskola fenntartóját — személyes panaszra nincs okom — csak az lesz az eredmény: takarékoskodjunk! Szokás ugyan emlegetni: a gyermeknek a legdrágább sem elég drága: a legjobb sem elég jó — ha akad t. i., aki fizeti. . . Amint tehát látjuk, ezen elvek akadémikus jellegűek, a gyakorlat mégis csak azt kívánja: *a könyv legyen olcsó!* És ez a pont figyelmet érdemel!

Mi legyen a második követelmény? Nem szükséges a feleletért másfelé tekintetni. Saját kertünk is megtermi a megfelelőt. Vegyük mindnyájunk közös tapasztalatát vallatónak!

Nincs tanító, aki észre ne vette volna, hogy egyik-másik olvasmány, lecke sokkal jobban megy, mint a másik. Folyékonyabban, szebben, több kedvvel olvassák, mint egy másik darabot, vagy felelésnél a még a gyengébb tehetségű gyermek is jobb eredményt mutat fel, mint egyébkor. Nem sok pajzsmirigyet kell elfogyasztani, hogy a siker oka nyilvánvaló legyen. Az illető olvasmány tetszik a homunculushnak, érdeklő, ezért van, hogy majd kibujik a bőréből a nagy olvashatnéktől.

Ime! Legyen az olvasó- és tankönyv *érdekes*, hogy olvasókedvet ébresszen a tanulóban. Enélkül az olvasókönyv tulajdonképeni rendeltetését: hogy t. i. a gyermek megtanuljon belőle olvasni — soha el nem éri. Kedvetlen kutyákkal bolondság vadászni akarni — mondja a latin példaszó.

A közönséges életben nincs az az ember, gyermek még úgy sem, aki a korholást, büntetést többre becsülné a dicséretnél, jutalomnál.

Nincs is oly ortodox tunya sem, aki meg ne lepne az embert egyszer-másszor egy-egy jobb lecke felmondással. Hát téged mi lel? Te is tudsz felelni?

— Mára könnyű volt a lecke. Könnyű, azaz ő is megértette, mert világos, szabatos, véletlenül az ő eszéhez mért volt.

Hát nem lehetne az elemi iskolák összes bölcsességét így beadni? Nem lehetne az a könyv elejétől végig elemi?

Pedig az érthetőség, az elemi nyelvezet szintén egyik feltétele a gördülékeny olvasásnak, a tanulásnak is a haladásnak.

Olvassa valaki oly folyékonyan, mint magyarul ezt a címet: Manufacture des meilleures cigarettes Égyptiennes D. G. Georgacopoulos au Caire.

Vagy ezt, ki nem tud tótul:

Po utlačení povstania provou starostou Štefana bolo to, aby. . .

Tým že Štefan prijal korunu, uznal svrchovanu moc pápeža, ale len o cirkevných veciach, jeho kralovská moc a nedvislost krajiny sa ami najmanej nezmenila.

Ellenvethető, hisz az olvasókönyv szövege nincs totul. Egy elvont téma, szokatlan szavak csak úgy festenek, mint nekünk a tót, vagy ez, ami pedig talán magyarul volna: A nevelés ez intellektualisztikus, affektív és voluntarisztikus fogalmazványa valóság-gal nem felel meg az emberi élet pozitív koncepciójának.

Legyen tehát az olvasó és tankönyv *elemi*, mert ellenkezően érdekes is hiában lenne, hisz nem értené a gyermek, unja, utálja.

De hát mit szeret a gyermek? A gyomrán kívül a mesét! Tartalmazzon tehát az olvasókönyv mesét, mondát, legendát, vonzó elbeszéléseket, tréfás történetkéket s így tovább! Igaz, olvastam: az emberek akkor mondják *s így tovább*, ha már nem tudják tovább — igaz, igaz, de az egyszer mégsem igaz, csak egy lélekezetre mindent nem lehet elmondani.

Hanem hát a megtanulni valóval mi legyen?

Nos, azt is lehet érdekesen szövegezni, csak az a fő, hogy az meg *szabatos* legyen. Az emlezni való legyen kevés, nem árt, ha a többitől elütően van nyomtatva. És ami a fő, annak kijelölése ne okozzon annyi munkát, hogy az ember arra fakadjon: ennyi fáradsággal új könyvet is irhattam volna! Aztán meg annyiból is legyen szabatos, hogy a püspöki tanterv előszabta anyagot tartalmazza. Ezzel a tantárgyak terjedelmére vonatkozott kérdésre is feleltem volna. Hogy az olvasó- és tankönyv mily tárgyakat foglaljon magában? Gondolom: a vallástani és szántaniakon kívül mindet.

A vallásos és hazafias szellemről szólnom nem volt szükséges. Hogy nélkülözhetetlen, de eddig sem hiányzott, egyaránt bizonyos!

Végül a módszerre nézve! Csak semmi különlegesség! A módszer legyen a tanító dolga és szabadsága!

Idáig jutva, azt mondhatná valaki: no barátom, készleted végére jutottál, anélkül, hogy mondtál volna valamit. Amit eddig kipróbáltál, az csak olyan pedagógiai tudomány, mint aki a vallásból csak annyit ért, hogy a cérna végére csomót kell kötni. Pedig itt új ruha szabásáról van szó! Igaz lehet kedves kritikussom, de ha a cérna végéről *lefedjük* a csomót, a legkitünőbb szabóremek sem lesz varrás, hanem csak *férc!*

HIREK.

Keresztény tanítók szociális munkája. A keresztény szociálisták folyó hó 22-én tartották az évi kongresszusukat. A kongresszuson megjelent keresztény szociálista tanítók ez alkalomból külön értekezletet tartottak, amelyen megjelentek *Giessen* Sándor dr. prelátus, országgyűlési képviselő, mint a szövetség elnöke és *Ember* Károly lovag mint vendég. Hosszas eszmecsere indult meg a fölött, hogy vajjon célszerű volna-e, hogyha a nemzetközi szociális tanítók munkájának ellensúlyozására a keresztény magyar tanítók megalakítanak a keresztény tanítók

szociális szakszervezetét? A mindvégig magas színvonalon álló eszmecserenek egyhangú eredménye abban jutott kifejezésre, hogy a keresztény szociális tanítók nemes céljaikat legsikeresebben úgy szolgálhatják, hogyha az Országos Katholikus Tanügyi Tanácssal karöltve, mint annak szociális szakosztálya veszik föl a tudományos alapokra fektetett népnevelői munkát úgy a tanítók szociális érdekeinek, valamint az iskola szociális feladatainak megoldására. A megállapodások keresztülvitelére egy ottági bizottságot küldtek ki, melynek tagjai: Szabó János udvardi rk. tanító, Kocsán Károly rk. tanító, Moravetz Lajos fővárosi tanító, Miklós Ferenc fővárosi tanító és Romay János ers. főimn. tanár. A bizottság már a napokban megkezdi a tárgyalásokat a Tanács elnökségével. Az eszmecsere során tervbe vették, hogy a szociális szakosztály első feladata lesz a keresztény tanítók számára oly alap létesítése, mely betegség esetén méltó segítséget biztosít az arra rautalt tanítóknak és hozzátartozóiknak és az aggság vagy betegség miatt szolgálatképtelenné vált tanítók számára és üdülő beteg tanítóknak üdülőháza építet. A szociális szakosztály ezenkívül élénk agitációt kíván kifejteni minden, a tanítók anyagi és erkölcsi érdekeit szolgáló kérdésben. A szervezkedésnek főnt ismertetett modját a keresztény szociális szövetség intézői is a legteljesebb megnyugvással üdvözölték.

Megalakult A keresztény tanítók országos egyesülete. Azok a nagyhangú híresztelések, hogy az úgynevezett Szabótanítók Egyesületével, amelyet törvényellenes működése miatt a miniszter egy bátor metszéssel eltávolított a magyar tanítói társadalom egészséges testéből, vele van, öt követi radikális romboló útjában még a keresztény, hitvallásos tanítóság is, méltó választ nyertek először a heves-megyei hazafias tanítók eljárásában, akik tudvaleg kitértek a szabadok-nak szerintük is hazafiatlan, a magyar tanítók közé nem illő agitatorát. Most azután még teljesebb bizonyítékot nyert nagyhangú híresztelésük alaptalansága a budapesti községi tanítóság keresztény erületű elemeinek azon dícséretre méltó tényében, hogy a «szabadok» zsidó-szabadkomúves törekvéseivel szemben keresztény vallás-erkölcsi irányban tömörültek. Ugyan nem ártott volna, ha ez a tömörülés már jóval előbb, még a «szabadok» garázdalkodásainak kezdetén megtörténik, amint azt vártuk is, azonban itt is elismerjük, hogy jobb későn, mint soha. A budapesti keresztény erületű tanítók egyesületét, vagy amint hivatalos címük szól: «A keresztény tanítók országos egyesületét» mi őszinte rokonerzéssel üdvözöljük, mint a miénkkel azonos törekvések egy újabb harcosát. A székesfővárosi tanítóság hitű keresztény tagjai egyesülésükkel nyíltan ahhoz a hatalmas táborhoz csatlakoztak, mely a hazafiatlanok, a «vallástalanok», az ezeréves keresztény nemzeti kultúra lerontói, ellenségei ellen komoly, öntudatos, a keresztény hitből taplalkozó és erősödő nemzeti munkát teljesít. S ha netalan újból feléledne a «szabadok» egyesülete, a nemzeti életnek ez a hiénája, saját területén is egy bátor, erős, hazafias egyesületet talál, melynek ereje könnyű szerrel fog elbánni a magyar tanítói nevet kompromittáló hordával. Ezt a hivatását nagyra becsüljük a megalakult keresztény tanítói egyesületnek s még vagyunk győződve, hogy hasonló felfogással fogadják és szíves készséggel látják soraik között a hazai hitvallásos tanítóegyesületek a fiatal unjocot, amely nem lármaival, zajjal, gyalazkodással, a tanítói

lelkeket izgató meggondolatlan ígéretekkel és a elégületlenséget szító gyűlölködéssel, hanem komoly szakmüködéssel, a tanítói igényeknek a tanítói tekintélyhez méltó megfontoltságával fogja szolgálni azt az eszmét, amelynek harcosáva szegődött: a keresztény magyar nemzeti kultúrát. Az egyesület alakuló gyűlése folyó hó 21-én a Szent-István-Társulat nagytermében folyt le. Az egybehívók nevében Urbanyi József székesfővárosi tanító üdvözölték a megjelenteket és tájékoztató beszéde után letárgyalták és elfogadták az alapszabályokat, majd ideiglenesen megalakult az egyesület. Ideiglenes elnök lett Hanisch János székesfővárosi tanító, titkár Ekamp Nandor székesfővárosi tanító, pénztáros Köhler István. A megalakulás után sürgönyileg üdvözölték Vaszary Kolos bibornok hercegprímást, gróf Zichy János minisztert, gróf Apponyi Albertet, Köhl Medárd felszentelt püspököt, dr. Bárczy István polgármestert és Várady L. Árpád, c. püspök, kultuszminiszteri tanácsost. Az alakuló gyűlés tagjait, mint házigazda. Giesswein Sándor praelatus, a Szent-István-Társulat alelnöke rokonszenves szavakkal üdvözölte és szívükre kötötte, hogy mindenkor a keresztény nemzeti kultúra magas és nagy feladatait tartsák szem előtt, mert manapság a tanítóra sokkal több feladat vár, mint a multban.

TÁJÉKOZTATÓ.

Fapénz. Az 1908. évi XLVI. t.-c. kimondja, hogy 1911. év szept. 1-től semmiféle tandíj természetével bírdíj nem szedhető. On azt írja, hogy iskolájukban tandíjat nem fizettek, hanem a tanulók fejénként 1 korona 20 fillér fapénzt fizettek. Nézetünk szerint ez tandíj természetével bír s így kárpótlási igényük bejelentendő. De ezt megelőzőleg kérjenek elvi döntést a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumtól. — **Ki nem lehet az iskolaszék tagja?** Nem választható meg 1. aki nem magyar állampolgár és nem tud írni és olvasni. 2. Kinek neje, testvére vagy elsőfokú vérrokona, sógora az iskolánál alkalmazva van. 3. Aki csőd alatt áll. 4. Bűnvádi eljárás vagy büntetőítélet, gyámság vagy gondnokság alatt áll. (L. 1871. XVIII. t.-c.) — **Osztokodás. (Kántortanító.)** 1910. dec. 1-től megilleti a tanítói és kántori jövedelemnek 1/2 része. Az elődtől per útján is behajtják ezt a részt. **Az iskola bővítése. (H. R.)** Új tanterem építésére és egy új állás szervezésére a közigazgatási bizottság utasíthatja a fenntartót. De a hitközségi iskolaszék is hozhat ily határozatot. A községi képviselőtestület csak felírhat a vármegyéhez ily intézkedésért, de ő közvetlenül nem kötelezheti a hitközséget.

A SZERKESZTŐSÉG ÜZENETEL.

Munkatársaink iránt a legnagyobb hálára vagyunk kötelezve értékes és állandó támogatásukért. Jelenleg is annyi kézirattal rendelkezünk, hogy azok lekötése még mai terjedelmünk mellett is — sajnos — csak hosszabb idő alatt lehetséges. A kéziratellátás elkerülése végett kérnünk kell t. karfársainkat, hogy mondanivalóikat minél tömörebben és rövidebben vessék papírra, mert csak így érhetjük el minél több aktuális cikknek minél előbbi lekötését.

Tartalom. Giesswein Sándor dr.: A keresztény szocializmus úttörői. Wilhelm E. Ketteler. (1811—1877.) — Körödy Miklós: Reformszemlék a népoktatás terén. I. — A IV. egyetemes kath. tanítói gyűlés. Bors József javaslata az Orsz. Kath. Tanügyi Tanácshoz. — Szemle. Spenik Sándor: «A tanító és a nép.» — Irodalom, művészet. Szevvarth Gyula: Milyenek kell lennie az ideálisan jó, modern olvasó- és tankönyvnek? Hírek. — Tájékoztató. — A szerkesztőség üzenetel.

PÁLYÁZATI HIRDETÉSEK

A nmélt. püspöki kar határozata **kötelezőnek** nyilvánította a katolikus népoktatási intézetek pályázatainak a «Népnevelő»-ben való közzétételét.

KIADÓHIVATAL:
Szent-István Társulat Budapest.
A KIADÓHIVATAL FŐNÖKE:
LOVÁSZY DEZSŐ.

Pályázati hirdetések minden egyes szávanak egyszeri közlése 6 fillér. Csakis azon pályázatok közöltenek, melyeknek díja **előre** lefizetett.

A lapot kérjük gondosan megőrizni. Reklamációkat csakis 8 napon belül veszünk figyelembe. Későbbi pótlásokat példányonként 30 fillér beküldése ellenében teljesítünk.

Esztergomi érseki megye.

Az **albári** (Pozsony m.) róm. kath. iskolaszék a megüresedett kántortanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalma: 1. Lakás, mely áll két szoba, zárt konyha, egy nyitott konyha, egy kamara és istállóból. 2. 400 ööl konyha- és gyümölcskert. 3. Az iskola pénztárából havi előleges részletekben fizetve 684 kor. 4. Államsegély 316 korona. 5. Stóla-övedelem. Kötelessége: a tanítói és kántori teendők teljesítése. A választás február 12-én lesz. A személyesen megjelenők a választásnál előnyben részesülnek, de utiköltségük meg nem térítettik. Az állomás február 15-én elfoglalandó. A kellően felszerelt kérvények **február 12-ig**. Főt. *Miskovics János* iskolaszéki elnökhöz, Albár-ra küldendők. 93 2—2

A **bussai** róm. kath. kántortanítói állásra pályázat hirdetetik. Javadalma: 3 szobás lakás 1 előszobával és melléképületekkel, továbbá 1. pénzben 1. föld és rét évi haszonbérlete 220 kor., 2. földmunkaváltság 117 kor., 3. kertilletmény 20 kor., 4. tandíj 150 kor., 5. ismétlősök tanításáért 24 kor., 6. stóla (körülbelül) 100 kor., 7. lélekpénz 21 kor., 8. községi segély 60 kor. Kézpénzösszeg 712 kor. Ezenkívül II. természetbeni járandóság 1. párbérgabona évi 30 h. liter, 2. tűzifa beszállítva 6 öl és külön iskolafűtésre 2 1/2 öl. A pályázók személyesen és saját költségükön tartoznak próbára megjelenni, egy a nekik legalkalmasabb bármely vasárnapra **március 12-ig**, de oklevéllel s bizonyítványokkal kellően felszerelt folyómodványait előre kell beküldeniük. Előnyben részesülnek, kik a hitelszövetkezet ügyvezetésében jártasak vagy arra kedvet éreznek. Ennek könyvvezetéseért 300 kor. külön évi díj jár. Az állás nyugdíjazás miatt csak április 15-én, de akkor okvetlenül elfoglalandó. A választás eredményéről a pályázók utólagosan levélben lesznek értesítve **március végéig**. Kelt Bussa (vasúti állomás Szakal, Nógrád m.). *Lőrinc Béla* isksz. elnök. 107 2—3

Nagyülésen (Bars m.) kántortanítói állás betöltendő. Javadalmazása: törvényszabta lakás, földjövedelem, termények és egyéb járandóságokból 558 kor. 56 fillér, államsegély és tandíjkárpótlás 570 kor., énekes misékért 40 fillér, kis temetésért 72 fillér, felnőttek után 1 kor. 6 fillér stólat kap. Tót nyelv tudása megkívánatik. Kötelessége a mindennapi és ismétlőiskolások tanítása és a kántori teendők végzése, plébánosa utasítása szerint. Személyes megjelenés a kántori próba miatt. A választás **február 1-én** Nagyülés (Bars m.), u. p. Fenyőkosztolony. Az állás azonnal elfoglalandó. *Oberts Sándor*, adminisztrátor. 105 2—2

Az **érsekleéli** róm. kath. kántortanítói állás betöltésére nyugdíjazás folytán **február hó 28-ig** pályázat nyílik. Javadalma: két szoba, konyha, kamra, istálló, 487 ööl kert. Fizetés 1000 korona, és pedig 5 kat. hold szántó-föld és legelő 90 kor., stóla 20 kor. szmártoni főapátságtól 35 kor. 36 fill. iskolapénztárból 539 kor. 23 fill. államsegélyből 327 kor. Adókat az ármentesítésen kívül a kántortanító fizeti. Kötelessége az osztatlan népiskolát és az ismétlősöket tanítani, kántori teendőket mindennap végezni, az iskola fűtéséről 40 koronáért gondoskodni; harangozást, egyházi teendőket, otyasütést végezni. Utóbbi munkáért díjazás kilátásban. Az uradalomnál

nyáron tetemes mellékjövedelemre tehet szert. Választás március 1-én d. e. 9 órakor, *Gyuricska Péter* plébános, Érsekleél, Komárom megye (posta Csallóköz-Aranyos). 114 1—1

A **berencsfalui** (Hont m.) kántortanítói állásra **február 20-ig** pályázat hirdetetik. Jövedelme: 10 hold szántó, rét, legelő és kert 144.60 kor., 20 szekér ágfa 20 kor., 10 hl. feles búza 96 kor., stóla 44 kor., szolgáltatmányok 40 kor. értékben, kézpénzben 655.80 kor. Tót nyelv tudása szükséges. Kérvények az iskolaszékhez küldendők. 128 1—1

A **telki-i** (Pest megye) róm. kath. fiókegyház a kántortanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalma: szép lakásan kívül kert, 506 korona államsegély, 202 kor, 98 fill. a hitközségtől, 160 kor. harangozásért, esetleges kórpótlék az államtól és stóla. 14 méter keményfa saját használatra és 10 méter a tanterem fűtésére. 1200 ööl szántóföld. Kötelessége I—VI. vegyes osztály tanítása és a kántori teendők végzése. Tannyelv magyar-német. Választás **február 13-án** délután. Okleveles tanító urak kérvényüket főt. *Pusztai Mátyás* plébános szentszéki tanácsos úrhoz Budajenő (Pest megye) küldjék. Személyes megjelenés előnyös. Az állást azonnal el kell foglalni. A megválasztottnak az utazási költség megtérítettik. Megbízásból: *Halper János* ig. tanító. 129 1—1

Egri érseki megye.

A **rakamaznyiregyházi** egyházkerület tanítói köre a következő tételre 60 kor. pályadíjat tűz ki: «A fonomimikai olvasásirás tanításának tanmenete.» Pályázó ezen tantárgy tanításánál követendő eljárásának tervezetét dolgozza ki, sorolja fel kellő indokollással azon elveket, melyek tanmódszerének általános érvényesülését igazolják s mondjon véleményt a használatban levő fonomimikai rendszer szerint szerkesztett ABC-és könyvek használhatóságáról. A pályázatban csak köri tagok vehetnek részt. Határidő **május 1.** A pályaművek jelíggel levéllel fenti határidőig *Orsovszky Gyula* alelnök címén Nyíregyházára küldendők. 112 1—1

Győri püspöki megye.

A **szarvkői** (Sopron m.) iskolaszék **február 8.** pályázatot hirdet osztálytanítói állásra, mely azonnal elfoglalandó. Fizetés: ezer korona, bútorozott szoba, kertilletmény helyett téli fűtés. Az *iskolaszék*. 130 1—1

Kalocsai érseki megye.

Ujfatuk községhez tartozó **Alpár pusztai** tanítói állomásra pályázat hirdetetik. Javadalom: kézpénzjárandóság 600 kor., pótléka mint kántornak 60 kor., búzaliszt 180 kgr., kenyérliszt 560 kgr., korpá 240 kgr., árpa 64 kgr., szemestengeri 360 kgr., főzelék 48 kgr., bor 108 liter, lágy hasáb tűzifa 10 ürméter, szántóföld 825 négyszögöl, kert 600 négyszögl, tavaszi szalma 848 kgr., őszi szalma 1460 kgr., tehéntartás 1 drb., sertéstartás 2 drb., természetbeni lakás. Míg a volt alpári tanítónak nyugdíjaztatása a miniszteriumnál nem véglegesítettik, a pályázó helyettes tanítónak választható csak a véglegesítés reményével. Kötelessége Alpáron 1 6-ig

mindennapos és az ismétlő iskolákban a megszabott órákban tanítani; továbbá vasár- és ünnepnapokon az ottómajori templomban minden ájtatosságnál orgonálni, temetésnél és minden egyéb egyházi funkcionál közreműködni, amiért is ide orgonálásban is jártas okleveles férfitanítók pályázhatnak. Az állomás azonnal elfoglalandó és köteles a megválasztott az újvidéki rk. Tanítóegyesületnek mindjárt az első évben tagja lenni. A kellően felszerelt kérvények február hó 15-ig méltóságos gróf *Chotek Rezső* nagybirtokos úr címére címezve a futaki róm. kath. plébániahivatalhoz Öntak (Bács m.) küldendők. 125 1—1

Az akasztói róm. kath. iskolaszék az újonnan szervezett V. tanítói állásra pályázatot hirdet. Jövedelme: a) 900 kor. államsegély a szokásos havi előlegben, b) 100 kor. a hitközségi iskolapénztárból havi előlegben, c) 200 kor. lakáspénz ugyanonnan havi előleg, addig míg ezidőszent bérbe adott lakását el nem foglalhatja, d) kertilletmény 20 kor. havi előlegben az iskolapénztárból, ez is csak addig, míg a természetben adandó lakásnál a törvényszabta kertilletményt meg nem kapja. Kötelessége az ismétlős és mindennapi iskolában az iskolaszék mindenkori kijelölése szerint tanítani, az egyházi éneket az iskolásgyermeknek tanítani, és végül a kántortartó betegség esetén és a szünidő elején vagy végén 3 héten át díjtalanul helyettesíteni, úgy hogy ezen helyettesítések idejére csupán az énekesmise s a temetési szertartások díjazásait kapja a helyettesítő. Végül köteles a kalocsavidéki rk. Tanítóegyesület tagjává lenni. A folyamodványok az akasztói rk. iskolaszékre címezve az esperesi hivatalhoz Akasztó (Pest megye) február 14. küldendők. A kántorságban jártas s ebbeli képességüket személyesen igazolókl előnyben részesülnek. A rendes okmányokon kívül a magyar állampolgárságot igazoló községi illetőségi bizonyítvány is megkívántatik. 124 1—1

A sajkáslaki róm. kath. iskolaszék (Bácsbodrog m.) egy lemondás folytán megüresedett magyar kántortanítói állásra pályázatot hirdet. Az állás javadalma: 1. 800 kor. 1/4 évi előleges részletekben a róm. kath. hitközség pénztárból, 2. 200 korona államsegély havi előleges részletekben, 3. körülbelül 500 lélek után slólailetmény, melynek nagyságát az érseki hatóság állapítja meg, 4. 2 szobából, 1 konyhából és ezek tartozékaiképpen 1 kamrából, 1 pincéből, 1 felszerből és padlásból álló lakás 1/4 hold házi kerttel, 5. a törvényben megszabott korpótlékok. A megválasztandó tanítónak kötelessége lesz az iskolaszék megjelölendő mindennapi és ismétlő iskola osztályaiban tanítani, a kántori teendőket végezni és az újvidék-palánkai róm. kath. tanítóegyesület állandó tagjának jenni. Kántori oklevél nem kívántatik ugyan, de a kántori teendőkben való jártasság akár személyesen, akár az illetékes lelkész bizonyítványával igazolandó. A kellően felszerelt kérvények a sajkáslaki róm. kath. iskolaszékre címezve február hó 1-ig ft. *Kirschbaum Lajos* esperes-plébános úrhoz Títre küldendők. Az állás február hó 6-án elfoglalandó. 122 1—1

Topolya (Bács megye) nagyközségben lemondás folytán megüresedett egy róm. kath. jellegű tanítói állás, melyre ezennel pályázat hirdettek. Évi javadalmazása: 1. 600 kor. a községtől, 2. 16 kat. hold és $\frac{870}{1500}$ □öl szántóföld haszonélvezete adóteherrel, 3. törvényes korpótlék és lakbér. A megválasztott tanító köteles állását azonnal elfoglalni, a mindennapi, továbbá az ismétlő iskolát minden külön díjazás nélkül tanítani, a gyermekeket pontosan templomba vezetni, ott reájuk felügyelni. Amennyiben ezen állás a helybeli működő tanítók közül töltenék be, az így megüresedett állás tanítónóval töltetik be. Ezen tanítónói állás javadalmazása a következő: 1. a községtől 800 kor., 2. az államtól 200 kor. fizetéskiegészítés, 3. 200 kor. lakbér, 4. a törvényes korpótlék. A tanítónó köteles az iskolaszék által a részére kijelölendő osztályban a női kézimunkát is tanítani. Mindkét megválasztott köteles a bacsstiszavidéki róm. kath. tanítóegyesületbe belépni. A kellően felszerelt kérvények február 15-ig a topolyai róm. kath. iskolaszékre címezve főt.

Schadt Ignác esperes úrhoz (Kossuthfalva, Bács m.) küldendők. *Pösch Lajos*, iskolaszéki elnök. 121 1—1

A katymári róm. kath. elemi népiskolánál megüresedett 3 tanítói állásra a «Népnevelő» c. tanügyi lapnak 1910. évi december 25-én kiadott 52. számában és a ft. érseki hatóság 31. sz. körlevelében 1910. évi december 20-án 1160. sz. a. közölt pályázat semmisnek nyilvánítván, új, de módosított pályázat hirdettek, mely szerint két állás nőtanítókkal véglegesen, egy pedig férfitanítóval ideiglenesen töltetik be. A véglegesen betöltendő tanítói állások mindegyikének évi jövedelme a következő: Az iskolasegélyző polgári község pénztárból 800 kor. törzsfizetés és 200 kor. lakbér, valamint 20 kor. kertilletmény, ha a megválasztott tanítónók nem tanítóval, hanem mással férjheztek; ha azonban hajadonok, úgy lakbér és kertilletmény fejében 160 kor., ha pedig a helybeli róm. kath. elemi népiskolánál működő tanítóval férjheztek, a lakbér és kertilletmény fejében 100 kor. Ezen jövedelmeken kívül a jóváhagyott választás után kikérendő 200 kor. államsegély és az esedékes korpótlékok. Ezen állásokra csakis képesített nőtanítók folyamodhatnak, kik a német és esetleg bunyevác nyelvben is jártassággal bírnak. Az ideiglenesen betöltendő tanítói állás évi jövedelme: az iskolasegélyző polgári község pénztárból 800 kor. készpénzbeli törzsfizetés és 220 koronával egyenértékű természetbeni lakás kerttel. Ezen állásra csakis képesített férfitanítók folyamodhatnak, kik a bunyevác és esetleg a német nyelvben is jártassággal bírnak. A három állásra megválasztott tanítók mindegyikének kötelessége az iskolaszék által kijelölt osztályokat az egyik tanteremben vezetni, az ismétlő iskolás tanulókat külön díjazás nélkül tanítani, s a nőtanítóknak még ezenkívül a női kézimunkát is kell díjtalanul tanítaniok. A véglegesen megválasztott nőtanítók kötelesek a bajavidéki róm. kath. tanítóegyesületbe belépni. A pályázók kérvényüket a katymári róm. kath. iskolaszékre címezve január 31-ig ft. *Klanszky Ferenc* apát, esperes-plébános úrhoz Jánoshalmára (Bács m.) küldjék. A véglegesen megválasztott nőtanítók fizetésüket állásuk elfoglalása napjától előleges havi részletekben kapják, az ideiglenesen megválasztott férfitanító azonban fizetését szintén állásának elfoglalása napjától utólagos havi részletekben kapja. Hogy a megválasztott tanítók állásukat mikor foglalják el, erről külön értesítést nyernek. 119 1—1

Kassai egyházmegye.

A butkai (Zemplén m.) róm. kath. népiskolánál osztálytanítói állásra pályázat hirdettek. Fizetés községtől 540 kor., 20 kor. fára, 15 kor. kertvátság, államtól 460 kor. fizetéskiegészítés, esetleg korpótlék. Lakása: két szoba, téli-nyári konyha, kamra, istálló. Ez állás elnyerésében okl. tanítónók előnyben részesülnek. Kötelessége az I. és II. osztályt tanítani s az ismétlősöket a kántortanítóval fölváltva tanítani. Pályázatok február 15-ig *Gerich Gyula* plébános, isksz. elnök címére Butka (Zemplén m.) küldendők. 118 1—2

A monaji (Abauj-Torna m.) tanítói állomásra február 20-ig pályázat hirdettek. Jövedelme: a hitközségtől 400 kor., államsegély 600 kor., kétszobás lakás melléképületekkel és kerttel. Csak okleveles róm. kath. tanítók vagy tanítónók pályázhatnak. A kérvények az iskolaszéki elnökhöz Homrodra küldendők. *Mocsár Endre*, iskolaszéki elnök. 131 1—1

Nyitrai püspöki megye.

Egyházasnádasi (u. p. Barossháza, Trencsén m.) róm. kath. kántortanítói állásra pályázat hirdettek. Tanítónók is pályázhatnak. Tót nyelv. bírása szükséges. Javadalmazást illetőleg szívesen nyújt felvilágosítást kérdezősködőknek az elnök. Állás azonnal elfoglalandó. *Zsided Gusztáv* plébános. 101 2—2

Pécsi egyházmegye.

Monyoródi (Baranya m.) kántortanítói állásra pályázat hirdettek. Összes fizetése 1502:40 kor., melyből nyug-

díjba 1140 kor. számít. Van 3 szobás, 2 konyhás lakása, mellékhelyiségek (istálló, pince stb.) Kötelessége díjlevél szerint. Ha a helybeli osztálytanító választatnék meg, egyszersmind betöltetik az osztálytanítói állás. Kérvényezők jelezzék, reflektálnak-e az osztálytanítói állomásra, ha a kántorit el nem nyerik. Az osztálytanítónak külön hitközségi házban van 3 szobás, 2 konyhás lakása, háznál kert, kút, pince, sertésöl. Fizetés ezer kor. havi előlegekben. Kötelessége díjlevél szerint. Pályázhatni febr. 10-ig. Kántori próbaéneklés febr. 12. d. u. 2—3 óra között. Tannyelv magyar, lakosok $\frac{3}{4}$ része német, $\frac{1}{4}$ része horvát. Állás azonnal elfoglalandó. Kérvények az alulírtokhoz küldendők. *Máriakéménd. Szeitz József*, vikárius. 102 2—2

A bányai kántortanítóságra febr. 10-ig pályázatot hirdetnek. Jövedelme: lakás és kert természetben, 968 kor. kézpénz és 2 öl keményfa. Ideiglenesen nők is megválasztatnak. Abaliget (Baranya m.), *Kopáry Gyula*, elnök. 126 1—1

Rozsnyói püspöki megye.

Zagyvarónai róm. kath. iskolához okl. férfi tanító kerestetik. Jövedelme 1000 kor. és lakás. Kántori képesítés és személyes megjelenés febr. 15-én kívántatik. Kántorságért külön díjazás. *Gleidura Géza* apátplébános. Salgótarján. 116 1—1

Székesfehérvári egyházmegye.

Perbálra tanító kerestetik. Fizetése: 1000 kor. és bútorozott szoba. Határidő febr. 4. Választás febr. 5. délelőtt. *Iskolaszék*. 113 1—1

Szepesi püspöki megye.

Árva-Malatinai róm. kath. kántortanítói állomásra febr. 10-ére pályázat hirdettetik. Javadalma: tandíj címén 300 korona. Államsegély 260 kor., községi pénztárból 126 kor. Kapinay-alapítvány 42 kor., 12 pozsonyi mérő árpa egyenértéke 52.80 kor., 7 bécsi mázsa szalma egyenértéke 11.20 kor., 7 bécsi mázsa széna egyenértéke 14 kor., 5 bécsi mázsa káposzta egyenértéke 5 korona, 7 öl puha tűzifa egyenértéke 70 kor. Stóla 60 korona. Offertorium 4 korona. 24 pozsonyi mérő zab egyenértéke 72 korona, 24 pozs. mérő burgonya egyenértéke 24 kor. Legeltetési jog. Természetbeni lakás, kert. Tanteremfűtésre külön 5 öl fa. Colleda újkor átlag évenként 140 korona. Pályázhatnak oly tanítónok is, kik orgonálásban és egyházi énekekben jártasak. Személyes megjelenés előny. *Árva-Malatinai, u. p. Felsőkubin. Mikula László* plébános, isksz. elnök. 120 1—1

Veszprémi egyházmegye.

A foksabadi-i (Balaton mellett) róm. kath. osztálytanítói állásra pályázat hirdettetik. Jövedelme: hitközségtől 200 korona, államsegélyből 800 korona előleges havi részletekben. Kertpótlék 20 korona. Lakása egy szoba, konyha és faskamra. Kötelességei az iskolaszék által kijelölt osztályok vezetése, növendékeinek tempiómba kísérése és az ottani felügyelet. Az állásra pályázhatik úgy férfi-, valamint nőtanító. Ha nőtanító választatik, az a kántori teendők minden ágában segédkezik és ha szükségeltetik önállóan is végez, ha nőtanító választatik az köteles leend az összes leánygyermekeket a kézimunkára oktatni és a leányismétlősöket tanítani. A pályázók kérvényeiket febr. hó 12-ig, amikor a választás is meg-ejtetik, főt. *Zárjeczky Viktor* urhoz küldjék be. Személyes megjelenés előnyös. *Csörtörtök Vilmos*, kántortanító. 123 1—1

Folyó év «Népnevelő» 2. számában megjelent **galamboki** osztálytanítói állásra újból pályázatot hirdet az iskolaszék. Állás febr. 1-én elfoglalandó. *Juk József* esperes plébános. 117 1—1

A **borzavári** katolikus népiskolához osztálytanítói állásra pályázat hirdettetik febr. 15-ére. Javadalma: egy bútorozott szoba fűtéssel, 500 kor. a hitközségtől, 500 kor. államsegély, 20 kor. kertvátság. Kötelmei: egy tanterem önálló vezetése, az ismétlősök tanítása felváltva, szükség esetén a kántori teendőkben helyettesítés, köteles továbbá az egyházmegyei «Gondviselés» egyletnek tagja lenni. Pályázatok az iskolaszékhez febr. 8-ig nyújthatók be. *Vass Krizosztom*, iskolaszéki elnök. 127 1—1

Keresek okleveles helytestet febr. 1-től négy hónapra. Fizetés: lakás, fa s 70 korona. Tanítónő, **Terhely** Trencsén, Várna mellett. 115 1—1

Aki még nem ismeri a **HOROVITZ**
ADOLF-nál Nagyszombatban megjelent

ÚJ RAJZFÜZETEKET,

a sikeres rajztanítás érdekében hozasson azonnal
mutatványsorozatot.

Természeti és használati tárgyak ábráiból fokozatos tanmenet szerint tervezte: **NAGY JÓZSEF**. 12 szám á 10 fillér, tanítóknak 7 fillér. Mutatványsorozat a hozzávaló vezérfonallal együtt (Népiskolai modern rajzoktatás, 50 fillér) 1:30 korona előleges beküldése mellett (bélyegekből is) bérmentve. 50 3—3

Írás, olvasás és bibliai szaktanításhoz

■■■ szolgáló szemléltető táblák. ■■■

Földrajzi, történelmi, természetrajzi,
természettani és számtani szaktanítás-

■■■■■ hoz szolgáló tanszerek. ■■■■■

Földgömbök, megyei fali-térképek,
iskolai fészületek kaphatók és meg-

■■■■■■■■ rendelhetők a ■■■■■■■■

Szent-István-Társulat

■■ könyvkiadóhivatalában. ■■

HARMONIUMOK.

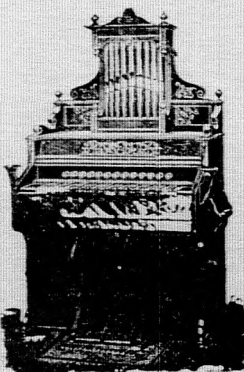
A gyönyörű hang, melyet a világniru és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmes szerkezete elővarazsol, önmagának zeng dicséretet. **Pedálos harmoniumok** orgona méretekben. Ezen általános elismert remek műveket bocsát ki

STOWASSER JÁNOS csász. és királyi udvari szállító.

Első magy vill. erőre berend. hangszergyár
Budapest, II., Lánchid-utca 5. szám.

Gyár: Öntőház-utca 3. sz.

Magyarország legnagyobb vonós és fuvós hangszerek gyára

283-1

Továbbá ajánlja saját gyárában készült elismert kiváló minőségű összes huros, vonós és fuvós hangszereit. Saját találmányú (Rákóczi) Tárogató; általános elismert legjobb, soló hangszere általában konstruáltatt. Iskolával 35 forint feléle.

Hangfokozó-gerenda, mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és la- gyabb hangot nyer.

☞ Biztos siker. ☞

Tanerőknek kedvezmény.

Árjegyzék minden egyes hangszerről külön kívánatra bérmentve küldetik.

Elismert elsőrangú műremek csak a Zimmermann-féle harmoniumok!

Az előkelő valódi Zimmermann-féle

HARMONIUMOK

legelőnyösebben beszerezhetők közvetlen a monarchia vezer-képviselőitől:

HÖRL NÁNDOR
Pozsony, Ferenciek-tere 4.

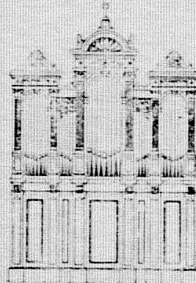
Főtiszt. papság és tanároknak kényelmes részletfizetés.

Harmonium-katalogus ingyen!

Üzletek: Lipse, Szent-Pétervár, Moszkva, Riga és London.

ORGONAÉPÍTÉSI MŰINTÉZET

RIEGER OTTÓ

hazánk legnagyobb orgonájának (a királyi orgonájának a koronázási templomban) alkotója, vilámos gesekkel berendezett cs. és királyi udvari orgonagyára

Budapest, VII., Garay-utca 48.

Cs. és királyi udvari szállító.

A párisi, bécsi, stb. kiállításokon kitüntetve. Kétféle fizetési feltételek mellett pneumatikai nemeshangú orgonákat szállít.

Mindenemű orgonajavításokat és hangolásokat lelkismeretes

☞ pontossággal teljesít. ☞

Tervezeteket és mintarajzokat kívánatra díjmentesen küld.

64 1-52

Alapítási év: 1880.

Alapítási év: 1880.

Felül nem mérhető és legolcsóbb tintája a világnak!

Általános Gallus-tintapor.

Rögtön elkészíthető a legkitünőbb minőségű

bogárteke vagy színes író- és másoló-tinta.

KÜLÖNLEGESSÉG: iskolatinta.

1 kilogramostól 5-ig terjedő bödönökben, ára kg-ént 4 korona. — 1 kg. 20—25 liter kitünő tintát ad. 1 liter kész tinta előállítás költsége 16—20 fillér.

Mindenemű felvilágosítással szolgáló jegyzék kívánatra ingyen és bérmentve. A megrendelések lebonyolítása az üzletmenet egyszerűsítése végett utánvétellel történnek. Magyar levelezés

Köppl-féle tinta-preparátumok gyára

W. LAMPEL, BÖHM.-LEIPA.

1071 10-10

MÁRCIUS 15

megünneplésére rendkívül alkalmas, könnyen előadható, iskolai és ifjúsági egyfelvonásos színdarabok. 1. **Március 15.** 2. **A szabadság ünnepe.** 3. **Az öreg honvéd.** A három füzet postai szállítással 2 korona. Egy füzet 90 fillér. Küldi: **Pásztor József** Budapest, I. ker., Fehérvári-út 35., III. emelet 4. szám.

1446 10-10

MÁRIA SZÉGY DESZÜNK

I. rész, 50 remek szép Máriának illeszes orgona kísérlettel 4 kor., II. rész (szintén 50 ének) 3 kor. Együtt a két füzet 6 kor. 48 esinos és dalamos előjáték 2 korona 40 fillér. 39 4-4

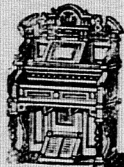
ZÁMBÓ KÁROLY r. m. katolikus kántor SZEGED.

Orgona-harmoniumokat

mindkét rendszer szerint legolcsóbban szállít

PAJKR REZSŐ ÉS TSA

Budapest, X., Delej-utca 25/B (Tisztviselőtelep).

Pedálos harmoniumok mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos orgona-méretekkel templomok, szeminaryumok részére és mint gyako. orgonák.

Bérmentes szállítás az utolsó vasúti állomásig.

Tanerőknek s lelkészeknek különös szalékedmény. Árjegyzék ingyen és bérmentve. Részletfizetés engedélyezve.

93